

Algemene beschouwingen bij de Begroting 2019

Inleiding

Voorzitter, het is al eerder opgemerkt, vandaag stellen we de laatste begroting van deze periode vast. In deze beschouwingen loop ik eerst de verschillende programma's langs, vervolgens enkele opmerkingen over de financiën van deze begroting en tot slot nog wat over de doorkijk naar de volgende periode: wat geven we hiermee door aan onze opvolgers.

Programma's

'Veilig en bewoonbaar beheergebied.' Het is niet voor niets dat dit programma op één staat in de begroting van het waterschap. Als we het over kerntaken hebben, dan is dit er zeker een!

Met betrekking tot de waterveiligheid geeft deze begroting een mooie opsomming van de activiteiten voor het komende jaar. Belangrijk onderdeel van die opsomming zijn studies en voorbereiding van projecten die in de komende jaren moeten worden uitgevoerd om alles weer aan de vernieuwde normen te laten voldoen.

Belangrijk bij die voorbereiding is om bij de verschillende overleggen en studies niet alleen de voor de hand liggende partners, veelal professioneel georganiseerde terreinbeheerders of eigenaren, maar ook de 'gewone' burgers en bedrijven in de betreffende regio te betrekken. Het is niet voor niets één van de speerpunten uit het lopende bestuursprogramma en het zou me verbazen als dat óók in het nieuwe weer op de voorgrond komt te staan. Dit aspect komt wat later in mijn bijdrage weer voorbij.

Wat verder opvalt in deze paragraaf is de uitwerking van 'Weer, een uitdaging'. Na de wateroverlast hebben we een aantal 'no-regret-maatregelen' naar voren gehaald om de eerste knelpunten aan te pakken.

Er hebben ik-weet-niet-hoeveel sessies met betrokkenen plaatsgevonden en als we dan nu zien wat daar aan concrete hoofdpunten voor het jaar 2019 uitkomt, rol ik niet van m'n stoel:

- 95 ha aanpakken overeenkomstig het al lopende Uitvoeringsprogramma 2016-2021;
- Beleidsmatige integratie van verdroging en wateroverlast: Hoezo is dat nieuw?
- Doorgaan met wat we hebben afgesproken;
- En verbetering van de calamiteitenbestrijding.

Er rest nog 3 miljoen van de begroting 8. Mijn fractie had graag wat meer concrete informatie over de uitvoering in 2019 gekregen.

Voorzitter, dat geeft ook aanleiding om nog wat aan te vullen met betrekking tot de droogteproblematiek. In deze begroting staan nauwelijks concrete acties of maatregelen.

Weer, een uitdaging... Het was blijkbaar een uitdaging om in deze begroting, die toch tijdens die droogte is geschreven, iets aan die paragraaf toe te voegen.

Het college heeft ons een overzicht gegeven van de kosten die gemaakt zijn om alle maatregelen te kunnen (laten) nemen. Een bedrag van pakweg 7 ton. Aangekondigd is dat in het Algemeen Bestuur van 14 december aanstaande bij een eventuele structurele uitbreiding een begrotingswijziging zal voorliggen.

Voorzitter, mijn fractie wil hierbij graag nú al een kader meegeven: een wijziging van de vandaag vast te stellen begroting in kostenverhogende zin kan dat niet zijn.

Mogelijk zal er binnen de programma's iets bijgesteld moeten worden, maar daar zal het zich toe dienen te beperken!

Uit het volgende programma 'Voldoende en Robuust' haal ik één van de genoemde doelstellingen aan: Beheer en onderhoud van het watersysteem heeft als doel de afgesproken omstandigheden voor alle gebruiksfuncties en waterdoelen te realiseren. Daar staat dus niet voor niets alle gebruiksfuncties!

Nu realiseert mijn fractie zich terdege dat 'natuur' óók een functie is, maar niet vergeten moet worden dat er óók andere functies moeten worden gefaciliteerd. Juist omdat in deze paragraaf, naast de noodzakelijke onderhoudsacties vooral Natura2000, DHZ en de natte natuurparels ruim aandacht krijgen, acht mijn fractie het van belang nog eens te wijzen op het gewenste evenwicht in onze projecten. De bij het onderhoud genoemde professionaliteit en transparantie zijn een 'must' voor alle projecten.

Voorzitter, niet voor niets staat in het VVD-verkiezingsprogramma 2019-2023, net als in het vorige trouwens, de aanvoer via de Noordervaart met name als aandachtspunt genoemd. Gelukkig meldt ook deze begroting dat er op dit dossier wordt dóórgewerkt. En dát is dan ook het enige dat er over staat! De kanttekening die er bij gemaakt dient te worden is dat die aanvoer niet alléén van belang is voor het DHZ-project, maar voor de wateraanvoer in een groter gebied. Ik herinner maar weer even aan die doelstelling 'voor alle functies'!

Het programma 'Gezond en Natuurlijk water' geeft een opsomming van o.a. Beekherstel, EVZ's, Natuurvriendelijke oevers, vismigratie en beekmondingen. Onze fractie was aanwezig bij de lancering van de pilot om waterkwaliteit te meten met sensortechniek. Dát is een project met kansen: transparant maken van de resultaten op zo kort mogelijke termijn geeft aan alle betrokkenen de relevante cijfers: meten is weten!

Ook wil mijn fractie even stilstaan bij de aanpak van medicijnresten in het oppervlaktewater. Bronaanpak, óók door anderen, is hier de beste weg: wat er niet inkomt, hoeven we er ook niet uit te halen. Op verschillende plaatsen in ons beheergebied zijn hiertoe prijzenswaardige initiatieven genomen.

In de opsomming noemde ik de EVZ's en beekherstel. Nogal vaak hebben deze projecten vertraging die veroorzaakt wordt door problemen bij de grondverwerving. We hebben zelfs onze geliefde 'Grondbank' van extra ruimte voorzien om dit te kunnen aanpakken en steeds blijkt weer dat dáár het probleem helemaal niet zit!

Wij zijn er van overtuigd dat oplossingen óók anders kunnen. Ik herinner me een veldbezoek met de regiocommissie aan 'n beekherstelproject waar een paardenfokker grond had aan die beek. Dat deel van de oever maakte reeds een zeer natuurlijke indruk en hij wilde graag meewerken maar tóch zijn deel in eigendom houden, omdat ie dan de begroeiing in de hand kon houden om voor de paarden schadelijk onkruid te weren. Leek me heel logisch.

En tóch kon het niet, want het waterschap wilde per se langs het gehele traject de gronden in eigendom hebben. Dat duurde dus even. Of die fruitteler die graag wilde meewerken, maar wél voor een bijenvriendelijke begroeiing wilde zorgen. Ook dát duurde even... Kortom, voorzitter, als het waterschap zo hier en daar zich iets coöperatiever opstelt kán er méér, en hier en daar dus óók zonder de grondverwerving. Er zijn weinig waterschappen met zó veel gronden in eigendom als Aa en Maas!

Voorzitter, dat geeft me een 'haakje' om nog wat te zeggen over het voorstel m.b.t. de samenwerkingsovereenkomst ter uitvoering waterdoelen (Stuw): In de commissie werd op de vraag van collega Angevaren ronduit beaamt dat het ondertekenen van deze overeenkomst een stevige vorm van pre-prioriteren is. Dat heeft niet onze voorkeur u weet dat wij hechten aan integraal afwegen.

Dat is precies waarom we hebben gevraagd ons de consequenties te schetsen van het niet tekenen van de overeenkomst. In het antwoord in het adviseringsoverzicht wijst het college op de relatie met de provincie die belangrijk is en belang hecht aan het nakomen van afspraken. Ook wordt gewezen op de eventuele financiële consequenties zoals het verliezen van de cofinanciering door de provincie. Dat zijn belangrijke argumenten in ieder geval t.a.v. overeenkomst 1.

T.a.v. overeenkomst 2, de natte natuurparels Wijbosch en Sang en Goorkens, geeft het college ook aan dat het nodig is voor met name de cofinanciering van de grondverwerving. Ik wees er eerder in deze beschouwing al op dat het blijven uitgaan van zelf verwerven van gronden in plaats van samen optrekken met particuliere grondeigenaren wat ons betreft te makkelijk als niet gewenst wordt afgedaan.

Daarnaast wordt genoemd dat er onduidelijkheid blijft bestaan over de opgave in deze twee gebieden. De afweging die wij als Algemeen Bestuur moeten maken is of deze argumenten zwaar genoeg wegen om in dit geval af te zien van opgavenafweging en door deze ondertekening deze 2 gebieden lós van die integrale afweging naar voren te halen.

Voorzitter, die argumenten zijn voor mijn fractie niet hard genoeg. Zeker niet het licht van alle financiële opgaven waarvoor, óók in deze begroting, wordt gewaarschuwd i.v.m. droogte en de afvalwaterstrategie. Dit moeten we onszelf niet aan doen. Kortom, de VVD-fractie stemt in met de ondertekening van overeenkomst 1 en tegen de ondertekening van overeenkomst 2.

Nóg een voorbeeld om aan te geven dat het waterschap in de relatie met de omgeving moet blijven investeren. Recent maakte een gemeenteraad collega ons attent op een probleem dat speelt rond het project 'De Bult'. In dat project is een gebied met een duidelijk natuurdoel 'vernat'. Dat gebied heet niet voor niets 'De Bult'! Als je daar dan, om volstrekt begrijpelijke argumenten, het grondwaterpeil gaat verhogen heb je álle hydrologische kennis die we in huis hebben nodig, want er moet dan dus óók als het ware een bult in het grondwaterpeil gecreëerd worden.

In zo'n situatie is het voor de hand liggend dat aangrenzende eigenaren als het ware op de helling van die grondwaterbult komen te liggen en zal er samen naar oplossingen gezocht moeten worden die het natuurdoel reëel houden, maar ook het functioneren van dat agrarische bedrijf niet méér belasten dan onvermijdelijk.

Inmiddels weet ik dat de opbouw van de lagen in de ondergrond op die locatie wel héél bijzonder is en dat er vanuit het waterschap van alles aan wordt gedaan om de schade te beperken en voor een ander deel te vergoeden, maar waar het omgaat is dat er in deze situaties vanaf dag 1 een open communicatie met alle omwonenden moet zijn waarin deze het gevoel behouden dat er óók met hun belang rekening gehouden wordt. In dit geval is dat dus niet gelukt en dus zullen er mogelijk 'mediatortechneken' aan te pas moeten komen om die relatie weer te herstellen.

De negatieve publiciteit zet het waterschap, bijvoorbeeld bij het naburige project 'Peelvenen' al op een één-nul achterstand, want óók dáár zijn gevolgen voor de aangrenzende agrariërs te voorzien. Mijn fractie roept het college nogmaals op om bij projecten de relatie met de omgeving op één te zetten!

Voorzitter, het wordt tijd om het over het geld te gaan hebben. Vóór ik dat ga doen moet me nog iets anders van het hart. Iets principieels! In de AFZ-vergadering meldde ik al dat ik de controllersparagraaf node miste.

Het antwoord van het college was dat de opmerkingen van de controller al tijdens het proces van opstelling van de definitieve versie van de begroting zijn verwerkt, maar dat de controller dat nog op papier zou zetten. In een van de nazendingen hebben we die memo van de controller ontvangen.

Voorzitter, mijn zorgen zijn daardoor niet weggenomen, integendeel! Dit raakt het principe van checks and balances.

Het AB gaat niet over de ambtelijke organisatie, niet over de sturing van de directie aan de organisatie, maar communiceert met het DB over doelen en kaders. Één van die kaders die zijn vastgesteld is de onafhankelijke positie van de controller middels een controllersstatuut. Dat maakt de positie van de controller in de organisatie uniek! De controller wordt dus maar zeer beperkt aangestuurd door de directie en kan zich, binnen de grenzen van wet en statuut, vrij uiten over alle financiële aspecten van dit waterschap. Dat is een groot goed dat dit AB zou moeten koesteren!

Uit de tekst van de memo blijkt nu dat de mede door mijn fractie gewenste efficiency het argument geweest is om de paragraaf achterwege te laten, want het is natuurlijk veel efficiënter om al tijdens het proces die controller te laten meekijken en meeschrijven. Ik vindt dat in dit geval géén goed argument. Hier is duidelijk gestuurd op het in het proces betrekken van de controller.

Voorzitter, ik doe een dringend beroep op u als aangesteld bestuurder én op de controller als onafhankelijk 'instituut' om zich hierover te beraden en die onafhankelijkheid te verdedigen. Het is gewoon niet goed als die onafhankelijkheid onzichtbaar wordt gemaakt door tijdens de totstandkoming van een begroting al mee te gaan opstellen.

Minder vriendelijk gezegd: de controller wordt op deze wijze 'kalt gesteld'! Het DB én het AB moeten kunnen reageren op een onafhankelijke controllersparagraaf en de opmerkingen en aanbevelingen verwerken in vervolgstukken en de volgende begroting. Zó hoort het!

En dan nu de Financiën

Toch nog even over de aanbiedingsbrief: In het antwoord van het college op mijn in AFZ gemaakte opmerking dat de teksten en tabellen mij ogenblikkelijk op tilt deden slaan, geeft het college onder andere een tabel met gecorrigeerde omschrijvingen. Maar nog steeds rekent het college naar een positief saldo over de bestuursperiode. En nog steeds is dat op z'n minst bediscussieerbaar.

In het bestuursakkoord staan, heel helder, twee (!) financiële kaders aangegeven: Per jaar én over de totale bestuursperiode. En die staan lós van elkaar.

De stelling van het college is: omdat we over het totaál van de drie vorige jaren 2,3 miljoen minder hebben uitgegeven dan zou mogen, doen we het goed omdat we dit begrotingsjaar slechts 1,2 miljoen teveel uitgeven.

Voorzitter, dat is heel betrekkelijk. Feit blijft dat we in de jaarschijf 2019 ruim 1,2 mln teveel uitgeven. Waarom is dat voor mijn fractie nu zo'n punt? Alles dat het waterschap uitgeeft is door burgers en bedrijven opgebracht belastinggeld. Het totaal van die belastingen is deze bestuursperiode met 9,32% gestegen.

Omdat in de opbrengst 'Zuiveringsbeheer' de ontwikkeling van het aantal vervuilingseenheden een grote rol speelt, heb ik eens gekeken naar de stijging van opbrengst 'watersysteembeheer': een toename van 9,57%. Dáárom is het zo van belang te sturen op de totale netto uitgaven van ons waterschap én daarom is het zo van belang stil te staan bij die constatering dat we begroten om 1,2 miljoen méér uit te geven dan we als doel hebben afgesproken.

In tien jaar tijd zijn de kosten van het watersysteem met bijna een derde toegenomen terwijl die van het zuiveringsbeheer tot nu vrij constant zijn. Op de toename van de totale kosten moet, naar de mening van mijn fractie, aandacht en focus blijven!

Dat geldt vooral gegeven het feit dat waterschappen hun activiteiten financieren door geleend vermogen enerzijds en een gecompliceerde structuur van heffingen en belastingen anderzijds. Een prudent en gedegen financieel beleid is per definitie een meerjarig beleid.

In AFZ bleek al dat wij niet de enige fractie waren die het opviel dat de verwachte investeringen naar aanleiding van de afvalwaterstrategie niet in de doorrekening zijn meegenomen. Onze eerste gedachte was: hoezo niet? Volgens ons hebben we één uitzondering (aanpassing RWZI 's-Hertogenbosch) en dat lijkt mijn fractie ook méér dan voldoende. Het stapelen van uitzonderingen bevordert niet de transparantie en controleerbaarheid.

In het antwoord van het college wordt gesteld dat die investeringen vooral effect hebben op de jaren ná 2020 en dat de verwachte invulling medeafhankelijk is van het nieuwe WBP en de keuzes die voortvloeien uit die Afvalwaterstrategie. Zo lust ik er nog wel een!

Één van de projecten is het budget dat is opgenomen ten behoeve van maatregelen om de effluentkwaliteit te verbeteren conform de huidige afvalwaterstrategie. In het programmaboek wordt gesteld dat het gaat om ruim 100 mln aan investeringen. Voor 2022 komen er 6 mln bij de 35 miljoen en in 2023 en 2024 zelfs 24 miljoen! Dat is géén klein bier!

Dat is zeer belangrijke informatie die óók het volgende AB vanaf dag één in beeld moet hebben. Die dag 1 begint met de lopende begroting die wij vandaag vaststellen en dús behoort het er in te staan en niet alleen op pagina 119 van het projectenboek!

De zorgen zijn echter nog veel groter. In het programma Schoon Water staat het hartstikke duidelijk: In totaal gaat het over bijna 350 miljoen aan investeringen de komende jaren. Dat is bijna net zo veel als het totaal van het nú al geleende vreemd vermogen!! Voor een groot deel betreft dit allemaal uitgaven ten behoeve van het bereiken van afgesproken doelen. Dat maakt de puzzel voor de komende Algemeen Besturen niet makkelijker. Er zullen keuzes en prioriteiten gesteld moeten gaan worden.

Voorzitter, over enkele maanden zijn er verkiezingen. Het is aan óns om die nieuwe bestuurders te informeren en doormiddel van een gedegen overdrachtsdocument en die enorme uitdaging van álle feiten en cijfers te voorzien. Óók deze puzzel.

Namens de VVD-fractie in waterschap Aa en Maas,
Johan van Miltenburg

's-Hertogenbosch, 16 november 2018